

חיים רוטר

דומ"צ

מח"ס ושור"ת שערי חיים

רח' חוני המעגל 20

אלעד

בענין העוף החדש בלי מסורת דמוי הלהגורן

בס"ד חודש הרחמים והסליחות תשע"ט

לכבוד הרבנים הגאונים, ומנהלי מערכות הכשרות בארצנו הקדושה, ובח"ל, שלו' רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול

יראתי בפצותי את פי בפני ראשי אלפי בני ישראל אולם מכיון דקי"ל דבאיסורא אין חכמה ותבונה ואין עצה לנגד ה', באתי בשורות דלהלן ובזה החלי.

הנה לפני כשנתיים ימים קמה גם ניצבה קבוצת עסקנים וצירפו עמם כמה ת"ח דפקיע שמייהו למדקדקים במצות, וניסו להחדיר לציבור את עוף הנזיר מבראקל ובחסדי השי"ת נסיון זה לא צלח בידם וכהבטחת השי"ת כמאמר רשב"י ח"ו שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו (שבת קלח ע"ב).

ויסוד טעותם היה שהם באו בערעור באמצעות מחקרים חיצוניים על המסורת הקיימת של עוף הפטם [לאכילת בשר] ועל עוף הלהגורן [לאכילת ביצים], בתואנה שע"פ השערות של חוקרים גויים התערבו חלילה לפני מאות שנים בשורש התרגולים שיש לנו מסורת עליהם עופות קרב טמאים מהמזרח הרחוק, חלילה, ע"י בשו"ת קנה בשם (ח"ד סי' מ"ו). ומטעות זו באו לאחמ"כ לטעות חמורה יותר, שניסו להעמיד מסורת מחודשת שמבוססת על השערות ונאמנותם של כל מיני גויים וחוקרים למיניהם. הכל בבחינת "את אשר התרת אסרתי ואת אשר אסרת התרתי". ויסוד הכל אחד, לערער ולשבש את המסורת שבידינו ע"י מחקרים והשערות חיצוניות ובדויות, שאין להם כל שורש ויסוד בהלכה.

והנה על אף שעוף הבראקל הוכרע ע"י מרנן ורבנן שליט"א וע"י כל ועדות הכשרות ונותני ההכשרים לאיסור, אולם אותם העסקנים שהשקיעו הרבה ממון לא קיבלו את ההכרעה, והם עדיין עומדים בדעתם שכביכול בטלה מסורת מישראל, והם הם יכולים לחדש מסורת חדשה המבוססת על מחקרי גויי הארץ ה"י.

וכבר צווח ע"ז ככרוכיא הגרמי"ל ז"ל מבני ברק, במכתבו הידוע, שאף העבירו אלי להדפיסו בקונטרס "תרגולתא דאגמא" סימן י"א: "הם אומרים בפירוש כי חדלה מסורת בישראל ולכן חייבים ליצור מסורת חדשה, ואם אין מסורת בישראל ימצאו מסורת אצל הגויים, והביאו עופות אשר אומרים בשם הגוי שעופות אלו לא נשתנו מאז מתן תורה... על כגון דא אין מילים להסביר ורק לצעוק אוי מה היה לנו".

ועתה באו עם עוף חדש דמוי הלהגורן, שהוא זן חדש שאינו דומה לה"להגורן" שלנו, שממנו אנו צורכים את הביצים, ושעליו יש לנו מסורת, ומכיון שעוף זה אינו ההלגורן שיש לנו עליו מסורת אלא

רק דמוי להגורן, הדבר פשוט שהוא אסור באכילה כדין כל עוף שאין עליו מסורת, וכדנפסק בשולחן ערוך יור"ד (סימן פ"ב) ללא חולק.

והנה כיון שע"פ ההלכה הפסוקה, הנידון היחידי להכשיר עוף הוא אם זה הוא העוף שיש לנו עליו מסורה, או שזה עוף אחר שיש לו רק דמיון לעוף שיש בידינו עליו מסורת. ומאחר שהעוף החדש אמנם קוראים לו "להגורן", אבל אינו דומה לעוף להגורן שיש לנו מסורת עליו, א"כ הדבר פשוט שהוא אסור באכילה באיסור גמור.

וביותר שלפי השינויים שרואים בו בכרבלתו, נראה לענ"ד שאינו בכלל תרנגול כלל, והוא בכלל עופות הטמאים, וכדלהלן.

אולם בהקדם רואה אני לנכון לצטט קטע מתוך יומנו של הרב שלמה ציפער [שנסע לייבא את עוף הנזיר מבראקל] והוא זכרון דברים שכתב ממסע חיפוש תרנגולים במדינת בעלגיא: "ראינו שם הרבה תרנגולים במדורים נפרדים... וגם תרנגולי לאגהארען לדבריו הם מאיטאליא: הם מטילים יותר מ- 300 ביצים בשנה והם אינם דומים כלל ללאגהארען הידוע כאן כמטילי הביצים למאכל, אולי בעתיד יהיה אפשר לקחת מהם לגדל ביצים עם מסורת אחרי שנחפש היטב את מקורם ושיהי' גזע נקי", עכ"ל. הרי מפורש בדבריהם שמלכתחילה ניסו להחדיר עוף דמוי להגורן, שגם לדבריהם "אינם דומים כלל ללהגורן הידוע", ורק שחיפשו את מקורו וטוהר גזעו לפי אותם גויים שעליהם סמכו לגבי עוף הבראקל. וממוצא דברים ע"פ הודאת בע"ד עצמם, ברור שא"א לסמוך כלל על השוואת השם בעלמא, וממילא פשוט שהוא אסור ולא יבוא בקהל ד'.

ואמנם ראיתי חובה לנפשי לבוא בכתובים לדון כדרכה של תורה על אחד מהשינויים בעוף זה, והוא ענין הכרבולת.

דנה זן עוף זה ברובם הכרבולת שלהם שמוטה לצדדים ונופלת על פניהם, ומכיון שכל שינוי בעוף ובפרט בכרבולת דנו בזה הפוסקים, אפילו בשינוי בין כרבולת גדולה לקטנה, וביותר דמבואר בגמ' דגוף הדוכיפת הוא כתרנגול, וכל השינוי בינו לתרנגול הוא בכרבולת, לכן ראיתי לחובה להאיר בזה כמה נקודות לחשיבה.

איתא בשבת (קי ע"ב) "הרוצה שיסרס תרנגול יטול כרבולתו ומסתרס מאליו [ואע"ג דסירוס אסור בידים, רש"י] והאמר רב אשי רמות רוחא הוא דנקיטא ליה". ופירש"י וז"ל: "דההוא לאו סירוס הוא, אלא רמות רוחא נקיטא ליה לתרנגול, ומשניטל הודו הוא מתאבל, ואינו משמש אבל בסירוס אפילו ממילא אסור", ע"כ.

איברא דהרמ"א באהע"ז (סי' ה' סעיף י"ג) כ' וז"ל: "אבל מותר ליטול כרבולתו של תרנגול אע"ג דמסתרס עי"ז וכל כיוב"ז, דלא עביד כלום באברי הזרע", (בהגהות אלפסי פ' במה בהמה), עכ"ל. ומשמע מהרמ"א דס"ל דנטילת כרבולתו מסרסו אולם לא דרך אברי הזרע, ותמוה מדברי הגמ' הנ"ל, וכבר תמה בזה הט"ז (סק"ח) ובביאור הגר"א (סקל"א) כ' "לאו דוקא" אלא משום דאינו מסרס כלל אלא מונעו מתשמיש וכו' [ועי' במאירי], ואכמ"ל.

ומבואר לן דהכרבות של תרנגול עומדת זקופה שזה הודו, וממילא שמעין דכל שאין כרבלתו עומדת זקופה, אלא נכפפת ונשמטת על גבי פניו, לא רק דהוי שינוי מהותי שמצריך מסורת, אלא שמשמע שאינו נכלל במיני התרנגול, שישוד טבעם הוא שכרבותם שהוא "הודס" עומד זקוף.

וכן הוא במציאות בימינו כפי הידוע לי מקרוב, וכפי שבררתי עתה אצל בעלי לולים המחזיקים מאות אלפי עופות, שהתרנגול כשהוא צעיר ובריא הכרבות שלו אדומה [עי' בברכות ז' ע"א] וזקופה, ומאידך כשהתרנגול חולה או מזדקן הכרבות שלו ורודה ונשמטת לצדדיו. ואף דיתכן דאין הוא מסתרס כשכרבלתו שמוטה לצדדיו, ורק כשניטלה לגמרי דאז אמרין דרמות רוחא הוא דנקיטא ליה, וגם אפשר דבזמנינו לאו משום שניטל הודו הוא אלא מחמת החולי והזקנה, אולם הא מיהת חזין דתליא אהדדי, ועכ"פ ודאי דשינוי זה הוי ריעותא גדולה, שהזן הזה אינו בכלל תרנגול, וי"ל.

ועכ"פ זה ברור שצורת עמידת הכרבות היא חשובה לאין ערוך לזהות המין, וזן זה שהטבע שלו שהכרבות שלו שמוטה לצדדיו, ועם כל זה הם פרים ורבים מניין לנו כלל שזה תרנגול, דהלא באופן נורמלי אצל התרנגול הידוע ומקובל אצלינו זה מורה על חולי וזקנה, והוי שינוי מהותי שהוא לבד מצריך מסורת להכשיר זן חדש זה.

ברם מה שחמור ביותר דאפשר דבאמת אינו אלא "דוכיפת", וכדפירש"י בחולין (סג ע"א) בד"ה "שהודו כפות" כרבלתו עבה, ודומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם, והוא "עוף גדול כתרנגול" וכו', ע"כ, והלא עוף זה "הודו כפות" וגם כרבלתו עבה ושמינה, ועל ידי שהיא שמוטה היא דומה כמי שכפולה וכפותה לתוך הראש, [וא"א להגביהה שהיא מיד נשמטת בחזרה], כך שכל סימני הדוכיפת שכתב רש"י נמצאים במין זה, ודבר זה מבהיל.

עוד מצינו בעירובין (ק' ע"ב) דרך ארץ מתרנגול שמפייס ואח"כ בועל וכו' הכי קאמר לה (התרנגול אומר לתרנגולת) זבנינא לך זיגא דמטו לך עד כרעיד [הרי דאין לתרנגול נוצות על הרגלים, ועי' בבן יהוידע] לבתר הכי אמר לה [התרנגול לתרנגולת] "לישמטתיה לכרבלתיה" דההוא תרנגולא וכו', עיי"ש. ובפשטות גם מהכא מוכח דצורת תרנגול [בריא שיכול לשמש], שהכרבות שלו זקופה ולא שמוטה, וכנ"ל.

אשר עלה בידינו מכל הנ"ל: א) שעוף זה בחשש עוף טמא שהוא ממין הדוכיפת. ב) גם אם אין הוא דוכיפת, אבל עכ"פ הסימן של "הודו זקוף" בתרנגול הוא מפורש בגמרא, וכל שאין הודו זקוף הוא בכלל מין אחר לגמרי וצריך מסורת מיוחדת להכשירו.

ועוד בה שלישיה, דהרי דנו הפוסקים בכמה מיני שינויים אם מקרי מין אחר אפילו בשינוי קלוש כמו שינוי בצבע הרגליים ואורכם, יעויין בחולין דף ס"ב ב' ודף ס"ג א' ודף ע"ט א', וכן בב"ק דף נ"ה א', וכן בשו"ת דברי מלכאל ח"ד סימן נ"ו ואבני נזר סימן ע"ה סק"ב, ובשו"ת מהרש"ם חלק ח' סימן קל"ט כ' דאפילו אם יש שינוי ביחסיות הגודל בין האיברים, וכן בשו"ת מהר"ם שיק יו"ד סימן צ"ט לגבי שינוי מיקום גידול הנוצות, ושו"ת תשובות והנהגות למרן הראב"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א לגבי שינוי של העדר אליה בכבשים, ובמש"כ בזה בס"ד בשו"ת שערי חיים יו"ד. ועיין במש"כ בכ"ז בס"ד ובגדרי הדברים ב"קונטרס תרנגולא דאגמא", ושם סימן כ'.

אשר לפי"ז, עכ"פ הא מיהת דשינוי משמעותי וניכר בזה שכרבלתו שמוטה, גם לולי היה בחשש שזה "דוכיפת" שאסרה תורה, וגם לולי היה נאמר בגמרא מסימני ותכונת התרנגול ש"הודו זקוף",

הא עכ"פ כיוון שתרגולים שיש לנו עליהם מסורת כולם כרבותם זקופה, וזה הזן החדש כרבותו שמוטה, הוי שינוי גדול ומינכר המחייב מסורת מיוחדת. ובלא זה הוא אסור באכילה, כדן השו"ע. והרי יש בעולם מאות זנים של תרגולים, ואין אנו אוכלים במסורת אלא מספר מועט, וגם אי נימא שהוא מין תרגול, עכ"פ הוי תרגול אסור. וראה כע"ז בספר שו"ת חזון איש (סימן קל"ב), מכתבי אביו של החזו"א הגרש"י זצ"ל אב"ד קוסובה, שכתב להדיא דגם כרבות קצרה וקולם עבה הוי שינוי.

ושו"ר בשו"ת בית שלמה יו"ד (חלק א' סימן קמ"ח), דמבואר בדבריו להדיא דכל שינוי בכרבות בין המינים אפילו שינוי קטן, אסור לאכלו ללא מסורת מיוחדת על עוף זה. יעו"ש שם בתחילת דבריו ע"פ דעת בעל הצמח צדק (הקדמון) שאפילו שינוי מועט הוי שינוי, וכ' שם להרב השואל שם שדעת הכנה"ג אינה כן, וע"ז כ' הבית שלמה דגם הכנה"ג לא התיר אלא כגון שיש שינוי קטן בכרבות באופן שאינו שינוי בין המינים, וכגון שגם במין הישן שיש עליו מסורת יש עכ"פ מקצת עופות שיש להם כרבות כזו, אבל אם אין במין הישן שינוי כזה אז גם בשינוי מעט בין המינים, אז בכה"ג אסור לכו"ע. הרי להדיא דעת הבית שלמה דשינוי בכרבות, אפילו שינוי מועט הוי כעוף שאין עליו מסורת ואסור ככל עוף טמא. וא"כ כל שכן בנידו"ד שכל התרגולים הודם זקוף ואין תרגול בריא שהודו שמוט אם לא מחמת חולי וזקנה, ולעומת זה במין החדש הוא בטבעם שהכרבות שמוטה על הפנים והצדדים, דהוי שינוי גדול ממש, ובזה פשוט דלכו"ע הוי שינוי גמור ואסור בלא מסורת מיוחדת, ככל עוף טמא.

וזה מלבד הרבה שינויים נוספים בין הלהגורן הנאכל אצלינו במסורת לבין זה הלהגורן הזן החדש. וא"כ נמצא דבין כך ובין כך בלא"ה הוא אסור באכילה כיון שהוא זן אחר שאין עליו מסורת, וכמש"כ מרן הראב"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א, במכתבו הראשון מעש"ק ואתחנן תשע"ז לגבי הבראקל, "דעוף משונה שאין לו מסורת דינו כעוף טמא וכמבואר בשו"ת דברי חיים (סי' מ"ה) ומסיים שם אפילו כל גדולי ישראל יכשירו דינו כטריפה". עכ"ד. ויעו"י בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סימן ל"ד) דבעופות חדשים אף אם ימצאו להם מסורת טובה, היה מהראוי שלא להתירם שלא יבואו לטעות בעופות הדומים להם.

ובזה אחתום ואבקש מפמעכ"ת לשמור המשמרת בלא לזוז מהמסורת, ושלא להכניס חלילה עוף טמא שאין לנו עליו מסורת להכשירו, ושלא יחתו ושלא יראו וילחמו מלחמתה של תורה למען טהרת שולחנם של בני קדושים, ובפרט מהרה"ג מנהלי מערכות הכשרות שרבים סמוכים על שולחנם הטהור.

יתן ה' שיזכו כל הרה"ג וכל הנלווים אליהם בגמר חתימה טובה.

מנאי איסקופה הנדרסת עבד לעבדי ה'.

חיים רוטר.